

Sosiaali- ja terveystministeri Hanna Sarkkinen

12.10.2021 Köyhyyttä kokeneet ja kansanedustajat samassa pöydässä

Puhe

Hyvät ystävät,

Noin 900 000 suomalaista elää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä.

Kyseessä on suomalaisen yhteiskunnan vakava ongelma

ja lähtökohtaisesti köyhyydessä on kyse yhteiskunnan, ei yksilön epäonnistumisesta.

Suomalaisessa köyhyykeskustelussa ratkaisuja tarjotaan usein ylhäältä päin,

jolloin ne lähemmäksi miljoona suomalaista, joita asia koskee,

nähdään helposti vain toiminnan kohteina –

aktivoinnin, ohjaamisen ja palveluiden passiivisina vastaanottajina.

Vaikka on tärkeää kuunnella asiantuntijat ja tutkijoita,

on vielä tärkeämpää, että ihmisten arjen kokemukset aidosti välittyvät päätöksentekoon

ja että köyhyydestä puhuttaessa kuullaan ihmisiä, jotka kokevat köyhyyttä.

Paperilla ja järjestelmäkaavioissa asiat toimivat usein eri tavalla kuin arjen todellisuudessa,

ja jos tätä ei muisteta, mennään helposti ojasta allikkoon.

Onkin äärimmäisen arvokasta, että meille on muodostunut tämänkaltainen tilaisuus,

jossa ainakin kerran vuodessa päättäjät ja köyhyyttä kokeneet istuvat samaan pöytään.

Täällä kuultavat tarinat tuovat päätöksentekoon arvokasta tietoa siitä,

miten moninaisia syitä köyhyyden taustalla on

ja miten monin eri tavoin yhteiskunnan turvaverkot voivat Suomessakin pettää.

Toivon, että tämä tilaisuus saa myös jatkoa ja laajenee koronapandemian toivottavasti hiljalleen

hellittäessä.

Toivon, että me päättäjät muistamme pitää korvat auki ihmisten kokemuksille myös näiden tilaisuuksien ulkopuolella.

Hyvät ystävät,

Köyhyyden vähentäminen ja sen vaikutuksien lieventäminen vaatii pitkäjänteistä uudistustyötä monilla eri politiikkasektoreilla.

Koska köyhyydessä on aina ensisijaisesti kyse rahasta, vaatii köyhyyden vähentäminen myös rahaa.

Nykyinen hallitus on tehnyt satojen miljoonien eurojen pysyvät menolisäykset niin sosiaaliturvaan

kuin hyvinvointipalveluihin,

ne ovat merkittäviä panostuksia,

vaikka ymmärrän etteivät päätökset tunnu riittävilä.

Perusturvaan ja pieniin eläkkeisiin tehdyt tasokorotukset

ovat kuitenkin kääntäneet suomalaisen politiikan suuntaa siinä mielessä, että hyvinvointivaltiota on lähdetty leikkaamisen sijasta nyt vahvistamaan.

Sama pätee esimerkiksi koulutukseen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon joita hallitus on vahvistanut niin lisäämällä rahoitusta kuin uudistamalla rakenteita.

Myös koronakriisissä ihmisten toimeentuloa on turvattu useilla väliaikaisilla parannuksilla esimerkiksi työttömyysturvaan

ja erillisellä toimeentulotukiasiakkaiden koronakorvauksella.

En kuitenkaan loputtomiin aio luetella hallituksen hyviä tekoja

vaan katsoa eteenpäin ja siihen mitä jatkossa tulisi tehdä

ja miten Suomea pitäisi uudistaa köyhyyden vähentämiseksi.

Hyvät ystävät,

Kun puhumme köyhyydestä, yksi kaikkein keskeisimmistä kysymyksistä on perusturvan riittävyys.

Hiljattain muun muassa Amnesty ja Ihmisoikeusliiton raportissa todettiin,

että perusturvan taso ei takaa riittävää toimeentuloa

eikä taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumista Suomessa.

Perusturvan riittämätön taso johtaa myös pitkäaikaiseen toimeentulotuen tarpeeseen,

vaikka tuki on alun perin tarkoitettu väliaikaiseksi turvaksi.

Tarvitsemme ylivaalikautisen sitoumuksen perusturvan tason korottamiseksi, minkä lisäksi sosiaaliturvaa on myös rakenteellisesti uudistettava.

Sosiaaliturvan on oltava mahdollistaja, joka vastaa erilaisiin elämäntilanteisiin, ja mahdollistaa lyhytkestoisenkin työn vastaanottamisen, opiskelun ja muun aktiivisuuden, ilman pelkoa tukien menettämisestä tai maksuviiveistä.

Tällä vaalikaudella käynnistetyssä sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa tavoitteena onkin ihmisen näkökulmasta nykyistä selkeämpi ja toimivampi järjestelmä.

Sen lisäksi, että toimeentulon turvan on oltava riittävää arjen normaaleihin kuluihin, on järjestelmässä paljon kehitettävää sen suhteen, kuinka tukea on tarjolla äkillisten taloudellisten vaikeuksien koittaessa.

Jotta ylivelkaantumista saadaan hillittyä, on sosiaalista luototusta laajennettava, ja harkinnanvaraista toimeentulotukea käytettävä joustavasti asiakkaiden tarpeiden mukaan. Myös yhteiskunnan kannalta on järkevää antaa tukea silloin kun tarve on kaikkein suurin, sen sijaan, että ihmisiä syrjäytetään pysyvästi.

Ylivelkaantuneiden asemaa on tällä hallituskaudella parannettu muun muassa maksuhäiriömerkintöjen vanhenemisaikoja lyhentämällä. Jatkossa tarvitaan toimia etenkin ulosottojärjestelmän uudistamiseksi ja kohtuullistamiseksi.

Sosiaaliturvan riittävyyden lisäksi köyhyyteen vaikuttavat luonnollisesti arjen kustannukset. Vaikka kaikkiin kuluihin ei voida politiikalla vaikuttaa, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja lääkekustannuksia olisi tärkeää pystyä kohtuullistamaan. Erityisesti suuremmissa kaupungeissa asumisen hinta alkaa olla sillä tasolla, että kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiselle on huutava tarve.

Hyvät ystävät,

Työ on ihmiselle tärkeää, niin sosiaalisesti kuin taloudellisestikin.

Työllisyyden edistäminen on tärkeää myös köyhyyden torjunnan näkökulmasta.

Liian usein työllisyystoimiksi kuitenkin ehdotetaan sosiaaliturvan leikkauksia.

Ei voi olla niin,

että työllisyyden kasvattamisen nimissä leikataan valmiiksi köyhien ihmisten toimeentuloa.

Sosiaaliturvaa tulee uudistaa niin, ettei se muodosta työllistymisen esteitä,

mutta se ei saa tarkoittaa työelämän ulkopuolella olevien köyhdyttämistä entisestään.

Sen sijaan entistä enemmän huomiota tulee kiinnittää

osaamiseen, työkykyyn ja kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseen.

Työtä ei voi ottaa vastaan jos ei ole työkykyä, eikä töihin usein pääse ilman koulutusta.

Erityisesti toivon, että löydämme yhteisiä ratkaisuja osatyökykyisten työllisyyden tukemiseen sekä onnistumme ennaltaehkäisemään työkyvyttömyyttä.

Työ ei automaattisesti nosta ihmistä köyhyydestä vaan meidän on myös huolehdittava siitä, että työelämän ehdot ja pelisäännöt ovat sellaisia, ettei työssäkäyvien köyhyys saadaan laskuun.

Hyvät ystävät,

lopuksi muutama sana vielä köyhyyden vähentämisestä Euroopassa.

Viime keväänä EU:n toimijat kokoontuivat Portugalin Portoona hyväksymään Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelman.

Porton julistuksessa sitoudutaan vähentämään eriarvoisuutta,

puolustamaan oikeudenmukaisia palkkoja sekä torjumaan sosiaalista syrjäytymistä ja köyhyyttä.

EU tavoittelee köyhyys- tai syrjäytymisriskin vähentämistä 15 miljoonalla henkilöllä vuoteen 2030 mennessä.

Myös Suomen tulee tämän syksyn aikana asettaa oma köyhyyden vähentämisen tavoitteensa. Samalla on syytä keskustella keinoista tavoitteeseen pääsemiseksi.

Suomen tulee mielestäni tavoitella vähintään 100 000 ihmisen köyhyys- tai syrjäytymisriskin vähentämistä. Tämä tavoite olisi linjassa EU-tavoitteen kanssa, ollen hieman sitä kunnianhimoisempi, mutta kuitenkin myös realistinen. Köyhyyden vähentäminen on ennen kaikkea julkisen vallan tehtävä, mutta erityisesti sitä koskevaan vaikuttamistoimintaan tarvitaan kaikkia yhteiskunnan toimijoita.

Kiitos kaikille teille osallistujille,

sekä tätä tilaisuutta järjestäneille järjestöille ja verkostoille.

Näkemyksiänne köyhyyttä vähentävistä toimista

ja työtänne köyhyyttä kokeneiden äänen esiin nostamiseksi tarvitaan nyt ja jatkossakin.